

Consultatie nieuwe wet rechtspositie gesloten jeugdinstanties

Dr. G.H.P van der Helm

Lector residentiele jeugdzorg Hogeschool Leiden, Hoofd onderzoek Fier en onderzoeker aan de UvA (afdeling Forensische Orthopedagogiek).

e-mail: helm.vd.p@hsleiden.nl, telefoon: 0648133745

Zernikedreef 11

Leiden

Leiden, 16 augustus 2020

LS,

Hierbij reageer ik kort op de consultatie met betrekking tot de voorgestelde wet rechtspositie gesloten jeugdinstanties.

Het doel van de wet volgens de Memorie van Toelichting is het verbeteren van de rechtspositie van jongeren in gesloten jeugdinstanties. Onder deze wet vallen de JJI's, de Jeugd-GGZ en de Jeugdzorg Plus instanties. Opvallend is overigens dat 'open' jeugdinstanties niet voorkomen in het wetsvoorstel, terwijl ook daar veel (illegale) dwang voorkomt, zoals bijvoorbeeld fixeren.

Een belangrijk doel van de wet is het terugbrengen van dwang, iets dat de rechtspositie van jongeren en de behandelresultaten aantast, getuige de vermelding van de recente proefschriften uit 2018 van Maria de Kruiff-de Jong (kinderrechten) en Sofie de Valk (repressie) in de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel. Ik was overigens bij beide promoties betrokken.

Wetenschappelijke inzichten van de afgelopen jaren laten ondubbelzinnig zien dat extreme lichamelijke dwang, zoals fixeren, dwangvoeding toedienen, separeren en opsluiten op kamer, in coma brengen en psychische dwang zoals uithuisplaatsen, vernederen, negeren en pesten leiden tot negatieve behandelresultaten, hersenbeschadiging, blijvende negatieve emotionaliteit, verergering van psychische problemen als PTSS, zelfbeschadiging, depressie en suicidaliteit. Recente onderzoeksuitkomsten naar de categorie jongeren met multiproblematiek, zoals in de MvT genoemd, laten zien dat verhoudingsgewijs veel jongeren uiteindelijk extreme dwang vroeger of later niet overleven als gevolg van voortdurende stress.

Dat is in strijd met de mensen- en kinderrechten en wetten als de WGBO, Wet zorg en dwang en Wet verplichte GGZ.

Toch regelt dit voorstel alleen een verbetering van de rechtspositie van jongeren als het gaat om de Jeugdzorg Plus. Voor de JJI's en de GGZ blijft het bij het oude.

De JJI's hebben in 2013 afgesproken dat een positief leefklimaat een belangrijk behandelgoal zou zijn en spreken af dat jongeren tenminste 76 uur per week van kamer zijn. Ik vind dat niet in het wetsvoorstel terug. Ook mogen jongeren 'voor straf' op kamer en in de separeer worden gezet. Dat is geen evidence based handelen.

De Jeugd-GGZ, die toch al, volgens de recente Inspectierapporten uit 2019 te veel gebruik maakt van dwangmaatregelen wordt helemaal ontzien. En dat, terwijl de volwassenen GGZ wel grote stappen zet in het kader van de methode Forensic High Intensive Care (het nieuwe werkboek is vorig jaar uitgekomen) en verbetering van het leefklimaat.

Andere methoden zoals geweldloos verzet komen niet in het voorstel voor, laat staan een verbetering van het leefklimaat, iets wat juist wel in de gehandicaptenzorg voortvarend ter hand wordt genomen. Waarom deze verschillen?

Wanneer het huidige voorstel wordt geconcretiseerd dreigt er een 'waterbedeffect': in plaats van minder dwang in de hele sector verschuift de dwang van plekken waar het niet meer mag, naar instellingen waar het nog wel mag en de wettelijke regelgeving en controles hierop ontoereikend zijn. Dit vormt ook een grote belasting voor het personeel, voor wie dwangmaatregelen ook zeer stressvol zijn, laat staan het voorkomen van zelfbeschadiging en suicides.

Ik herinner u bijvoorbeeld aan de uitzending van Zembra van 16 oktober 2019. Deze week is alweer een jong meisje overleden in een GGZ-instelling, iets wat naar mijn mening bij een positief leefklimaat en passende behandeling niet had hoeven.

Ik constateer derhalve dat dit wetsvoorstel een gemiste kans is. Uiteraard ben ik altijd bereid de uitkomsten van mijn onderzoek hiernaar toe te lichten.

Met vriendelijke groeten
Peer van der Helm